

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC VINH

HÀ THỊ HỒNG MAI

HÀNH ĐỘNG HỒI TRONG CA DAO
NGƯỜI VIỆT

LUẬN ÁN TIẾN SĨ NGỮ VĂN

NGHỆ AN - 2013

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC VINH

HÀ THỊ HỒNG MAI

HÀNH ĐỘNG HỒI TRONG CA DAO
NGƯỜI VIỆT

CHUYÊN NGÀNH: LÍ LUẬN NGÔN NGỮ

MÃ SỐ: 62 22 01 01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ NGỮ VĂN

Người hướng dẫn khoa học:

PGS. TS. PHẠM HÙNG VIỆT

PGS. TS. PHAN MẬU CẢNH

NGHỆ AN - 2013

LỜI CẢM ƠN

Trong quá trình nghiên cứu và hoàn thành luận án này, chúng tôi đã nhận được sự hướng dẫn, giúp đỡ tận tình của PGS. TS. Phạm Hùng Việt, PGS. TS. Phan Mậu Cảnh, các thầy giáo, cô giáo trường Đại học Vinh, các thầy cô và bạn đồng nghiệp Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam. Chúng tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành, sâu sắc đến quý thầy cô và các bạn đồng nghiệp.

Chúng tôi rất mong muốn được tiếp thu những ý kiến nhận xét, chỉ dẫn của các thầy giáo, cô giáo, của hội đồng chuyên môn và các bạn đồng nghiệp để khắc phục những thiếu sót, hạn chế để luận án được hoàn thiện hơn.

Nghệ An, ngày 10 tháng 9 năm 2013

Người viết

Hà Thị Hồng Mai

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan công trình nghiên cứu này là của riêng tôi. Các công trình nghiên cứu khác có liên quan và được trích dẫn trong Luận án có chú thích rõ ràng ở phần tài liệu tham khảo. Mọi nhận định, kiến giải, kết luận là của bản thân, không sao chép từ bất kì một tài liệu nào. Nếu có gì sai sót, tôi xin chịu hoàn toàn trách nhiệm.

Nghệ An, ngày 10 tháng 9 năm 2013

Người viết

Hà Thị Hồng Mai

MỤC LỤC

	Trang
MỞ ĐẦU	1
1. Lí do chọn đề tài.....	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	1
3. Lịch sử nghiên cứu	2
4. Đối tượng, phạm vi, nhiệm vụ nghiên cứu.....	8
5. Phương pháp nghiên cứu.....	9
6. Ý nghĩa lí luận và thực tiễn của luận án.....	10
7. Bố cục của luận án	10
Chương 1. CƠ SỞ LÝ THUYẾT	11
1.1. Hành động ngôn ngữ.....	11
1.1.1. Khái niệm	11
1.1.2. Điều kiện sử dụng hành động ở lời	13
1.1.3. Hành động ở lời trực tiếp - gián tiếp.....	15
1.1.4. Hành động hỏi	19
1.2. Văn hóa giao tiếp và phép lịch sự	22
1.2.1. Văn hóa.....	22
1.2.2. Lịch sự.....	25
1.2.3. Hành động hỏi với văn hóa giao tiếp và phép lịch sự.....	29
1.3. Vài nét chung về ca dao người Việt.....	33
1.3.1. Khái niệm về ca dao	33
1.3.2. Những đặc trưng cơ bản của ca dao trữ tình người Việt.....	35
Tiểu kết chương 1.....	36
Chương 2. PHƯƠNG TIỆN ĐÁNH DẤU HÌNH THỨC HÀNH ĐỘNG HỎI TRONG CA DAO NGƯỜI VIỆT	38
2.1. Tiểu dẫn.....	38
2.2. Đại từ nghi vấn.....	40
2.2.1. Hỏi về người (ai, người nào).....	40
2.2.2. Hỏi về vật, việc.....	45

2.2.3.	Hỏi về nguyên nhân, tình hình	47
2.2.4.	Hỏi về số lượng (bao nhiêu, bao, mấy)	51
2.2.5.	Hỏi về thời gian	55
2.2.6.	Hỏi về không gian	58
2.3.	Phụ từ nghi vấn.....	62
2.3.1.	Cặp có... không (hoặc có không); có... chẳng.....	62
2.3.2.	Cặp phụ từ có được... không hoặc có... đừng không	64
2.3.3.	Cặp phụ từ đã... chưa	65
2.3.4.	Cặp phụ từ còn không; còn... không; còn chẳng	66
2.3.5.	Phụ từ không, được không, đừng không	67
2.4.	Quan hệ từ lựa chọn hay.....	68
2.5.	Tiểu từ tình thái chẳng	70
	Tiểu kết chương 2.....	72

Chương 3. NỘI DUNG CÁC HÀNH ĐỘNG NGÔN NGỮ GIÁN TIẾP ĐƯỢC THỰC HIỆN THÔNG QUA HÀNH ĐỘNG HỎI TRONG CA DAO

	NGƯỜI VIỆT	74
3.1.	Hỏi - thăm dò - làm quen	74
3.1.1.	Hành động hỏi - thăm dò - làm quen ở mảng đề tài tình yêu nam nữ.....	76
3.1.2.	Hành động hỏi - thăm dò ở mảng đề tài tình cảm vợ chồng.....	83
3.2.	Hỏi - Thử tài, giao duyên	85
3.2.1.	Đố về tri thức thực tế.....	86
3.2.2.	Đố về tri thức sách vở	90
3.2.3.	Đố về những sự vật, hiện tượng không có thực	92
3.3.	Hỏi - Than trách	93
3.3.1.	Hành động hỏi - than trách ở mảng đề tài tình yêu nam nữ.....	94
3.3.2.	Hành động hỏi - than trách ở mảng đề tài tình cảm vợ chồng.....	98
3.4.	Hỏi - giải bày, bày tỏ.....	100
3.4.1.	Hành động hỏi - giải bày, bày tỏ trong mảng đề tài tình yêu nam nữ.....	100
3.4.2.	Hành động hỏi - giải bày, bày tỏ trong mảng đề tài tình cảm vợ chồng	102
3.5.	Hỏi - chê, phê phán	104

3.6.	Hỏi - khuyên.....	106
3.6.1.	Hành động hỏi - khuyên trong mảng đề tài tình yêu nam nữ.....	107
3.6.2.	Hành động hỏi - khuyên trong tình cảm vợ chồng.....	108
3.7.	Hỏi - khẳng định.....	109
	Tiểu kết chương 3.....	112
	Chương 4. PHÉP LỊCH SỰ THỂ HIỆN QUA HÀNH ĐỘNG HỎI	
	TRONG CA DAO NGƯỜI VIỆT.....	114
4.1.	Lịch sự và nội dung giao tiếp.....	114
4.1.1.	Lịch sự trong hành động hỏi - làm quen, thăm dò	114
4.1.2.	Phép lịch sự trong hành động hỏi - thử tài, giao duyên	129
4.1.3.	Lịch sự trong hành động hỏi - than trách	134
4.1.4.	Phép lịch sự trong hành động hỏi - giải bày.....	137
4.1.5.	Phép lịch sự trong hành động hỏi - chê.....	138
4.1.6.	Phép lịch sự trong hành động hỏi - khuyên.....	140
4.2.	Lịch sự và cấu trúc biểu đạt của hành động hỏi trong ca dao	141
4.2.1.	Sử dụng cấu trúc gián tiếp của hành động hỏi	141
4.2.2.	Sử dụng từ ngữ xưng hô và cách nói rào đón	143
	Tiểu kết chương 4.....	145
	KẾT LUẬN.....	148
	TÀI LIỆU THAM KHẢO	151
	CÁC CÔNG TRÌNH KHOA HỌC ĐÃ CÔNG BỐ	

DANH MỤC CÁC KÍ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT

HĐNN	:	Hành động ngôn ngữ
HĐNNGT	:	Hành động ngôn ngữ gián tiếp
HĐH	:	Hành động hỏi
HĐOL	:	Hành động ở lời
HĐOLH	:	Hành động ở lời hỏi
FTA	:	Hành động đe dọa thể diện
FFA	:	Hành động tôn vinh thể diện

DANH MỤC CÁC BẢNG

	Trang
Bảng 2.1. Các HĐNNGT được thực hiện thông qua HĐH trong ca dao người Việt.....	38
Bảng 2.2. Thống kê số lần xuất hiện của phương tiện đánh dấu hình thức của HĐH trong ca dao người Việt.....	39
Bảng 2.3. Thống kê số lần xuất hiện của các đại từ dùng để hỏi trong ca dao người Việt.....	40
Bảng 2.4. Thống kê số lần xuất hiện của đại từ hỏi về người qua các HĐNNGT trong ca dao người Việt.....	41
Bảng 2.5. Thống kê số lần xuất hiện của đại từ hỏi về vật, việc qua các HĐNNGT trong ca dao người Việt.....	45
Bảng 2.6. Thống kê số lần xuất hiện của đại từ hỏi về nguyên nhân, tình hình qua các HĐHGT trong ca dao người Việt.....	47
Bảng 2.7. Thống kê số lần xuất hiện của đại từ hỏi về số lượng trong ca dao người Việt.....	52
Bảng 2.8. Thống kê số lần xuất hiện của đại từ dùng để hỏi về thời gian qua HĐH trong ca dao người Việt.....	55
Bảng 2.9. Thống kê số lần xuất hiện của các đại từ chỉ không gian qua HĐH trong ca dao người Việt.....	58
Bảng 2.10. Thống kê các cặp phụ từ và phụ từ nghi vấn qua HĐH trong ca dao người Việt.....	62
Bảng 2.11. Thống kê số lần xuất hiện của cặp phụ từ <i>có...không; có...chăng</i> dùng để thể hiện các HĐHGT qua HĐH trong ca dao người Việt.....	62
Bảng 2.12. Thống kê số lần xuất hiện của các cặp phụ từ <i>có được... không hoặc có... đặng không</i> qua HĐH trong ca dao người Việt.....	64

Bảng 2.13.	Thống kê số lần xuất hiện của cặp phụ từ <i>đã...chưa</i> qua HĐH trong ca dao người Việt	65
Bảng 2.14.	Thống kê số lần xuất hiện của cặp phụ từ <i>còn không; còn... không; còn chẳng</i> qua HĐH trong ca dao người Việt.....	66
Bảng 2.15.	Thống kê số lần xuất hiện của phụ từ <i>không</i> qua HĐH trong ca dao người Việt	67
Bảng 2.16.	Thống kê số lần xuất hiện của quan hệ từ lựa chọn <i>hay</i> qua HĐH trong ca dao người Việt	69
Bảng 2.17.	Thống kê tiêu từ tình thái <i>chẳng</i> qua hành động hỏi trong ca dao người Việt.....	71
Bảng 3.1.	Thống kê số lượng hành động hỏi - thăm dò, làm quen.....	75
Bảng 3.2.	Thống kê nội dung đồ thử tài, giao duyên qua HĐH trong ca dao người Việt.....	86
Bảng 3.3.	Thống kê HĐH - giải bày, bày tỏ trong ca dao người Việt.....	100